

Aktualitetskontroll - Planprogram Skeppsbron

Antogs i kommunfullmäktige som bilaga till
planprogram Skeppsbron 2026-06-15

Sammanfattning

Samhällsförvaltningen har genomfört en aktualitetskontroll av planprogrammet för Skeppsbron med anledning av att programmet varit vilande i väntan på en parkeringsutredning samt på grund av nya plan- och infrastrukturprojekt i området. Slutsatsen är att planprogrammet fortsatt är aktuellt, genomförbart och visionärt och kan antas utan förändringar, med beaktande av de förtydliganden som framkommit.

Planprogrammets vision – med fokus på identitet, människan, bebyggelse, grönska och rörelse – bedöms fortfarande vara relevant och fungera som ett stabilt ramverk för fortsatt detaljplanering och projektering.

Den genomförda parkeringsutredningen visar att parkeringstillgängligheten i centrala Härnösand är god och att det inte råder faktisk brist på parkeringsplatser. Utmaningen ligger i nyttjandet av parkeringar. Införandet av parkeringsavgifter i februari 2026 bedöms bidra positivt genom att prioritera korttidsparkering, frigöra attraktiva ytor i centrum och stödja stadsliv och handel. Planprogrammet kan inte ensamt lösa parkeringsfrågan, men utgör inte heller ett hinder för framtida lösningar.

Flera pågående och beslutade projekt bedöms sammantaget stärka planprogrammets intentioner:

- Upprustningen av Utsprångskajen är central för att stärka Skeppsbrons hamnkarakter. Trots ökade behov av kajförstärkning bedöms visionen vara genomförbar.
- Nya Nybron och den tillhörande gång- och cykeltunneln förbättrar stråkets kontinuitet och stödjer hållbara transporter.
- Upprustningen av Nybrogatan bidrar till bättre gång- och cykelmiljöer utan att påverka planprogrammets innehåll.

Samtidigt bör Kanalgatan bör kopplas samman med Brunnshusgatan för att stärka tillgängligheten mellan centrum, hotellet och strandparken.

Totalförsvarets ökade närvaro och behov har fått större betydelse sedan planprogrammet togs fram. Planprogrammet bedöms dock inte hindra Forsvarsmaktens verksamhet och goda möjligheter till samexistens finns, förutsatt att hänsyn tas i kommande plan- och projekteringskedan.

När det gäller Hamnparken bedöms planprogrammets vision fortsatt relevant, även om delar av parken tas i anspråk för försvarsändamål. Detta förstärker snarare behovet av kvalitativa gröna miljöer längs stråket. För Sälstens udde gäller att visionen kan fullföljas, men att markägandefrågor behöver lösas för att säkerställa allmänhetens tillgång och ett sammanhängande stråk till Sälstens havsbad.

Sammanfattningsvis konstateras att planprogrammet för Skeppsbron fortsatt är ett ändamålsenligt och aktuellt visionsdokument. Det ger god vägledning för den fortsatta stadsutvecklingen och bör ligga till grund för kommande detaljplanering, med flexibilitet för framtida behov och förutsättningar.

Innehåll

1	Introduktion	4
1.1	Visionen för Skeppsbron	4
2	Tidsplan	6
2.1	Bedömning.....	6
3	Utsprångskajen.....	7
3.1	Visionen för delområdet, Utsprångskajen	7
3.2	Bedömning.....	8
4	Nya Nybron	9
4.1	Bedömning.....	9
5	Nybrogatan.....	10
5.1	Bedömning.....	13
6	Parkeringsutredning centrala Härnösand	10
6.1	Bakgrund.....	10
6.2	Parkeringsavgifter	11
6.3	Transporter	11
6.4	Bedömning.....	11
7	Totalförsvarets behov	14
7.1	Bakgrund.....	14
7.2	Bedömning.....	15
8	Detaljplan för Hamnparken, del av ÖN 2:52	17
8.1	Visionen för delområdet, Hamnparken	17
8.2	Bakgrund till detaljplanen för Hamnparken, del av ÖN 2:52.	18
8.3	Bedömning.....	19
9	Sälstens udde	21
9.1	Visionen för delområdet, Sälstens udde.....	21
9.2	Bakgrund till detaljplanearbete inom delområdet	22
9.2.1	Detaljplan för Motorn 5 och en del av Motorn 1 (Plan 522)	22
9.2.2	Detaljplan för Motorn 6 och en del av Motorn 1	23
9.3	Bedömning.....	24
10	Byggrätter	26
10.1	Visionen för nya byggrätter längs Skeppsbron.....	26
10.2	Detaljplan för fastigheten Resan 1 och del av Ön 2:52 (Nybron)	28
10.3	Bedömning.....	29
11	Sammanfattning.....	30

1 Introduktion

I mars 2026 fick Samhällsförvaltningen i uppdrag att genomföra en aktualitetskontroll av förslaget till planprogram för Skeppsbron. Samhällsnämnden hade redan den 24 augusti 2023 föreslagit att kommunstyrelsen skulle föreslå kommunfullmäktige att anta planprogrammet. Efter detta har planprogrammet legat vilande, på initiativ av kommunstyrelsen, i avvaktan på att en parkeringsutredning för centrala Härnösand skulle genomföras.

Parkeringsutredningen har nu slutförts och levererats, vilket innebär att förutsättningar bedöms finnas för att återuppta arbetet med planprogrammet och påbörja genomförandeprocessen. Även om planprogrammet är ett visionsdokument är beslut kring kommunens inriktning viktiga för en effektiv och målinriktad planering av alla delprojekt.

Under den tid planprogrammet varit vilande har flera relevanta infrastruktur- och detaljplaneprojekt inom och i anslutning till planområdet initierats. Inom ramen för denna aktualitetskontroll bedöms hur dessa projekt påverkar planprogramförslaget samt om det finns behov av justeringar eller förtydliganden inför fortsatt planarbete.

1.1 Visionen för Skeppsbron

Visionen för skeppsbron är att skapa ett mångfunktionellt, omsorgsfullt gestaltat och sammanhängande kajstråk för Härnösand. Visionen för Skeppsbron har brutits ner i fem prioriteringar – identitet, människan, bebyggelse, grönska och rörelse.

Identitet: Skeppsbrons hamnkaraktär och roll som stadens framsida och entré ska förstärkas och utvecklas med hänsyn till kulturhistoriska värden.

Människan: En universellt utformad och upplevelserik plats där alla människor känner sig viktiga och prioriterade.

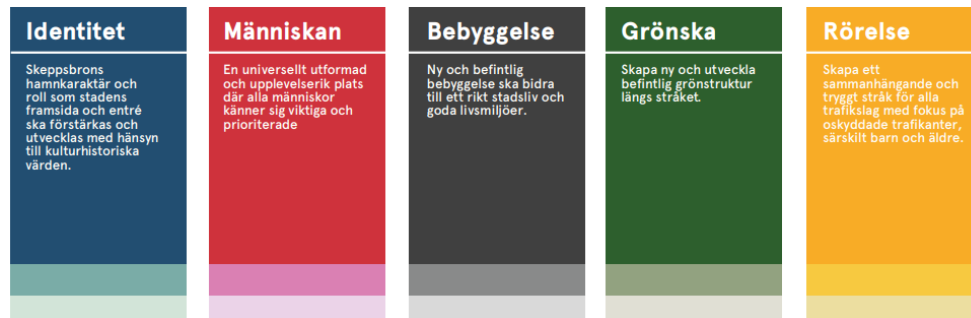
Bebyggelse: Ny och befintlig bebyggelse ska bidra till ett rikt stadsliv och goda livsmiljöer.

Grönska: Skapa ny och utveckla befintlig grönstruktur längs stråket.

Rörelse: Skapa ett sammanhängande och tryggt stråk för alla trafikslag med fokus på oskyddade trafikanter, särskilt barn och äldre.

Dessa vägledande prioriteringar bedöms fortfarande vara aktuella. Under var och en av de fem prioriteringarna finns tillhörande strategier som preciserar inriktningen. Därutöver redovisas ett antal strategiska projekt som behöver genomföras för att fullfölja planprogrammets vision. I vilken ordning de strategiska projekten ska genomföras bör utredas i nästa skede. Samtliga projekt bedöms dock fortsatt vara aktuella.

Visionen för Skeppsbron har brutits ner i fem prioriteringar:

Figur 1: 5 prioriterade inriktningar för Skeppsbron.

2 Tidsplan

I planprogramförslaget finns en tydlig tidsplan som ger en överskådlig bild av de större projekt som kommunen arbetar med. Sedan planprogrammet först presenterades har dock tidsplanen för genomförandet av Planprogram Skeppsbron, liksom för närliggande och sammankopplade projekt, förändrats. Tidsplanen är därmed inte längre aktuell.

2.1 Bedömning

Den ursprungliga tidsplanen bedöms vara för snäv i relation till kommunens kapacitet att genomföra projekt av denna omfattning. En reviderad tidsplan bör därför tas fram efter att planprogrammet har antagits, som en del av genomförandearbetet. Eftersom stråket är långt behöver genomförandet delas in i mindre delprojekt. Projektering och byggnation kan i flera fall vara beroende av att nya detaljplaner tas fram för stråket, vilket bör prioriteras i nästa skede för att inte utgöra ett hinder för genomförandet.

3 Utsprångskajen

Upprustningen av Utspångskajen ses som en avgörande del av projektet att leverera ett hamnstråk som Härnösandsbor kan vara stolta över. I kommunens 10-årig investeringsbudget har en budget avsatts till arbetet med kajen. Utredning inför att påbörja arbetet med kajförstärkning är genomförd och har visat sig att behovet av kajförstärkning är större än väntat. Kommunen utreder alternativa och mer kostnadseffektiva metoder för att förstärka kajen. Upprustningen planeras ske under 2027 och 2028. Härnösands kommun har ansökt om medfinansiering för kajens upprustning som kan komma att påverka tidsplanen.

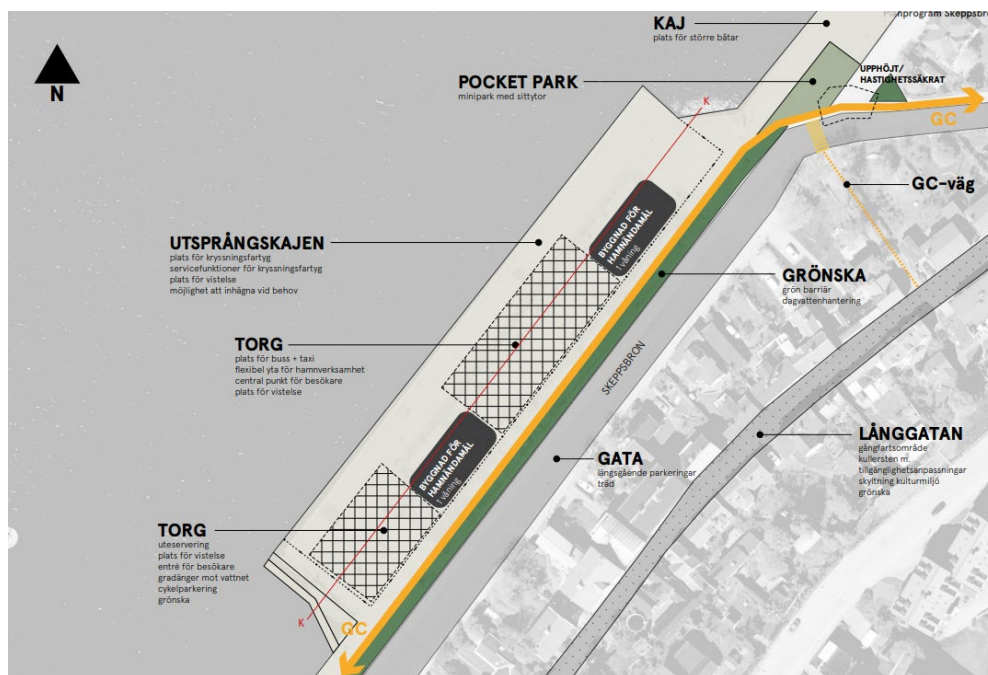
3.1 Visionen för delområdet, Utspångskajen

I planprogramförslaget pekas huvudsakligen två strategiska projekt ut för Utspångskajen. Det första är att Utspångskajen ska bli en plats för båtar och anläggningar som stöttar båtverksamhet ska tillföras för att ge underlag för turism och handel. Det andra ta fram en detaljplan för Utspångskajen som möjliggör för varsam bebyggelse med hamnändamål. Visionen för Utspångskajen beskrivs nedan:

Utsprångskajen är en kaj med möjlighet att ta emot större fartyg när den rustats upp och ställts i ordning. Enligt gällande detaljplan finns möjlighet att uppföra en byggnad för hamnändamål med en byggnadshöjd på 6,5 meter. Detaljplanen behöver ändras för att möjliggöra en bredare användning för hamnändamål och för att reglera byggrätten med hänsyn till områdets kulturmiljövärden. Byggrättens volym och utformning ska tydligt regleras i detaljplanen. Höga gestaltningsambitioner för bebyggelsen och landskapsarkitekturen ska finnas.

Delar av Utspångskajen utformas som torg med inslag av grönska där besökare erbjuds sittplatser, uteserveringar och en vacker utsikt. I den södra vinkeln mellan kajen och gatan byggs gradänger som skapar vattenkontakt i ett läge med skydd från vinden. Grönskan i området behöver kunna hantera dagvatten då kajen är stor och mestadels hårdgjord. På ytor där permanenta planteringar inte lämpar sig på grund av hamnens behov kan flyttbara möbler och planteringar användas. Stadslivet behöver samsas med de krav som sjöfarten har på kajens funktion och den tekniska försörjningen när kajen rustas upp. Omhändertagandet av grå/svartvatten enligt gällande lagar och föreskrifter behöver säkerställas i området. Utspångskajen ska upplevas som tillgänglig för allmänheten men kan vid nödvändiga tillfällen delvis stängas av med stängsel. Detta bör ske på ett sätt som inte påverkar de eventuella verksamheter som bedrivs på kajen i kommersiellt syfte.

Framför kajen finns möjlighet att anlägga en ficka för av- och pålastning, taxi och buss. I övrigt erbjuds långsgående gatuparkeringar. Det enklaste sättet att ta sig till Utspångskajen för invånare och besökare ska vara att cykla, gå eller åka kollektivt. I anslutning till kajen behöver det finnas goda möjligheter att parkera sin cykel. Cykelparkeringen ska följa kommunens mobilitetsriktlinjer.

Figur 2: Vision för delområdet Utsprångskajen.

3.2 Bedömning

Upprustningen av Utsprångskajen och planprogrammets vision bedöms kunna genomföras enligt plan, trots ett ökat behov av kajförstärkning. I linje med visionen finns ett särskilt behov av smarta och flexibla lösningar som möjliggör samexistens mellan verksamheter och allmänheten på platsen. Det är av stor vikt att kajen kan stödja Härnösands marina verksamheter, samtidigt som allmänhetens tillgång till området säkerställs och vidareutvecklas.

Platsspecifika lösningar kommer att hanteras i efterföljande skeden genom detaljplanering och projektering. Eventuella förändringar i tidsplanen för kajens upprustning bedöms inte påverka planprogrammets vision. Ett positivt utfall vad gäller medfinansiering kan däremot ytterligare stärka och gynna visionens genomförande.

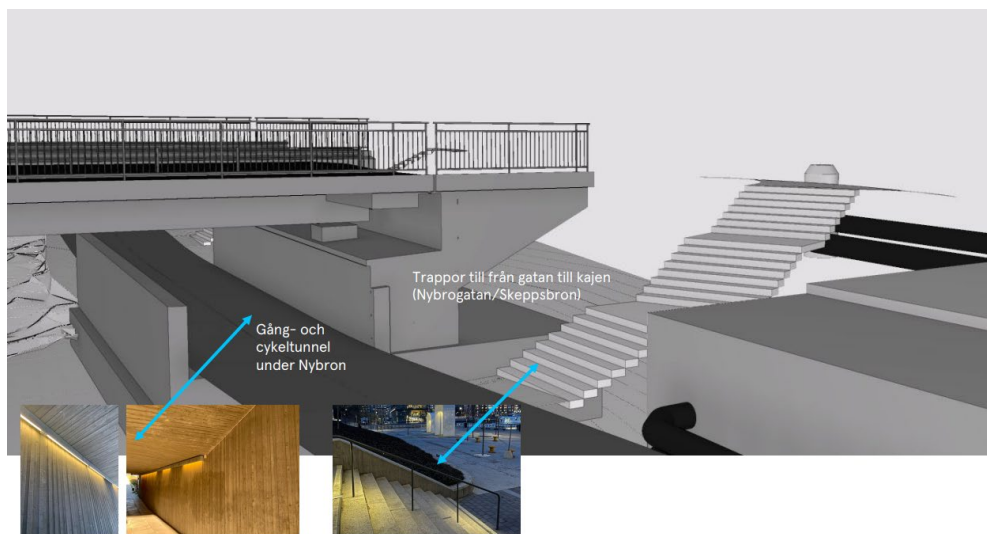
4 Nya Nybron

I juni 2026 färdigställs Nya Nybron, som förbinder Härnön med fastlandet. Nya Nybron bedöms ge ett positivt bidrag till planprogramförslagets visioner. Sedan planprogramförslagets framtagande har även en ny detaljplan för Nybron tagits fram (Detaljplan 521, Fastigheten Resan 1 och del av Ön 2:52), vilket innebär att en byggrätt har utgått. Detta behandlas i avsnittet om byggrätter.

4.1 Bedömning

Nya Nybron bedöms inte påverka genomförandet av visionen i planprogrammet. Tvärtom har lösningen att anlägga en gång- och cykeltunnel under bron stärkt möjligheten att skapa ett genomgående stråk hela vägen från Östra Kanalbron till Sälstens udde. Arbetet med Nya Nybron stödjer de prioriterade inriktningar som lyfts i visionen för Skeppsbron – framför allt identitet, människan och rörelse.

Hänsyn till övergången från Nya Nybron och Nybrogatan till Skeppsbron, avseende både gestaltning och trafiklösningar, bör prioriteras vid genomförandet av visionen.

Figur 3: Nya gång- och cykeltunneln under Nybron med trappor upp till Skeppsbron och Nybrogatan.

5 Parkeringsutredning centrala Härnösand

Planprogramförslaget väckte frågan om huruvida parkeringssituationen i stadskärnan fungerar och hur tillgängligheten kan förbättras.

Tjänstemannaorganisationen och kommunstyrelsen efterfrågade därför en fördjupad utredning som redovisar den nuvarande parkeringssituationen samt föreslår möjliga förbättringar. Uppdraget utgick från utmaningarna kring centrumhandeln och stadskärnans övergripande attraktivitet, liksom kommunens målsättningar om ett ökat hållbart resande i staden. I samband med framtagandet av utredningen har dialog förts med fastighetsägarna i området.

Sammanfattningsvis bedöms parkeringstillgängligheten i centrala Härnösand vara god. Parkeringsutredningens slutsatser visar på planprogrammets genomförbarhet och lämplighet för att öka stadskärnans attraktivitet. Samtidigt rekommenderar utredarna vikten av att se över utvecklingen av centrums parkeringsutbud i form av yteffektiva parkeringsanläggningar som smälter in och inte utgör barriärer i staden. Detta är något som bör göras i nästkommande planeringsskeden.

5.1 Bakgrund

Trivector Traffic genomförde en parkeringsutredning på uppdrag av Härnösands kommun under hösten 2024. Parallellt med denna utredning genomförde Optimal Stadsutveckling en handelsutredning.

I utredarnas intervjuer med handlare och besökare framkommer det att god tillgänglighet till parkering i centrum uppfattas som viktigt. Samtidigt finns en upplevd brist på parkeringsplatser. I den beläggningsstudie som utredarna har genomfört visar det sig dock att det inte finns någon faktisk brist på parkering i centrum.

Utredarna påpekar att det finns outnyttjad parkeringskapacitet i centrumnära lägen – framför allt på Kronholmen och på parkeringsdäcket bakom Hemköp. De drar därför slutsatsen att parkeringsytor i hela centrum kan frigöras om långtidsparkering styrs om.

Utredningen konstaterar även att Härnösands centrum behöver fler målpunkter och attraktiva stadsmiljöer som kan locka besökare till staden. Genom fler målpunkter, mötesplatser och mer grönska kan ökad rörelse skapas, vilket i sin tur kan bidra till att fler söker sig till centrum. Utredaren konstaterar även att Härnösand saknar sammanhängande gång- och cykelstråk genom staden, vilket i sin tur bidrar till att öka bilanvändningen och efterfrågan på bilparkering. Utredaren pekar på att upprustningen av Östra Kanalgatan kan skapa ett attraktivt stråk mellan hotellet vid simhallen med stadskärnan samtidigt bör stråket fortsätta vidare söderut längs Brunnshusgatan.

Utredaren trycker på att fler parkeringar inte behövs, snarare bättre utnyttjande av de befintliga. Samtidigt rekommenderar utredarna vikten av att se över utvecklingen av centrums parkeringsutbud i form av yteffektiva parkeringsanläggningar som smälter in och inte utgör barriärer i staden. Detta är något som bör göras i nästkommande planeringsskeden.

5.2 Parkeringsavgifter

Efter utredarens förslag beslutade Härnösands kommun att införa avgiftsreglerad parkering för att prioritera korttidsbesökare i centrum framför långtidsparkering. Samtidigt gavs möjlighet för besökare att stanna längre än två timmar – något som tidigare inte var möjligt på vissa centrala parkeringar när parkering reglerades med P-skiva. Den som behöver stå längre tid styrs mot andra parkeringar lite längre från centrum, Parkeringsavgifterna infördes den 2 februari 2026.

5.3 Transporter

Skeppsbron är en aktiv kaj och planprogrammet har som vision att båtverksamheten ska öka i framtiden efter en upprustning. Det är därför viktigt att hänsyn tas till transporter till och från kajområdet – både för fritidsbåtar och fartyg. Vissa transporter kan vara tunga och ytkrävande. Längs gatan, i husens bottenvåningar, finns ett stort antal näringsidkare som kan ha behov av lastplatser för leveranser. Särskilda lösningar avseende transporter hanteras i projekteringsskedet.

5.4 Bedömning

Utifrån parkeringsutredningen bedöms parkeringstillgängligheten i centrala Härnösand vara god, och slutsatsen är att det inte råder någon brist på parkeringsplatser i centrum. Planprogrammets genomförande bedöms vara mycket viktigt för att öka stadskärnans attraktivitet. I vissa fall kan ersättningsplatser behöva tillskapas när parkeringar tas bort. Detta eftersom handeln utgör en stor del av stadslivet i centrum och är beroende av en väl fungerande parkeringssituation. Uppdraget att säkerställa ersättningsparkering bör genomföras i samband med ombyggnation.

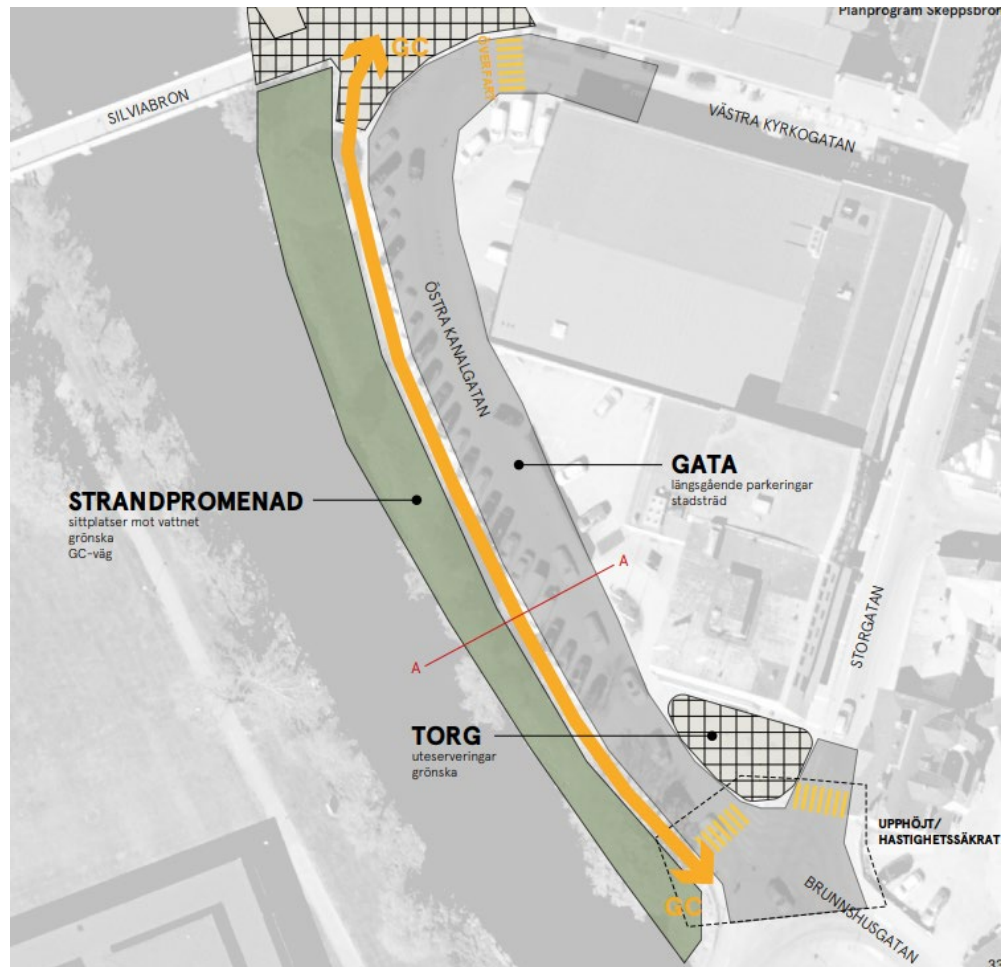
Om en helhetslösning eftersträvas bedöms ett sidoprojekt behövas, med syfte att ta fram lokalisering och förslag på yteffektiva parkeringslösningar. Detta kan möjliggöra att mark frigörs för stadsutveckling i form av ökad stadsmässighet samt mer attraktiva gaturum och miljöer.

Beslutet att införa parkeringsavgifter bedöms bidra positivt till planprogrammets vision om att bättre nyttja centrums mest attraktiva markområden för att skapa liv och rörelse i staden. Genom att styra bort långtidsparkerare till parkeringsplatser något längre från centrum kan parkeringar frigöras för korttidsbesökare, samtidigt som yta kan tas i anspråk för andra funktioner, såsom byggrätter för restaurangverksamhet och ytor som gynnar båt- och stadslivet.

Kommunen bedömer att man genom att erbjuda säkra gång- och cykelstråk, attraktiv cykelparkering samt välplanerad kollektivtrafik kan erbjuda goda alternativ till bilresor och därigenom minska bilresandet. Inom delprojektet för upprustningen av Östra Kanalgatan bör den föreslagna gång- och cykelbanan knytas samman med Brunnshusgatan för att ge fotgängare och cyklister möjlighet att nå hotellet och strandparken genom att följa kanalen. Delprojektområdet behöver därmed utökas något, samtidigt som visionen för området är oförändrad.

Behovet av särskilda lösningar avseende transporter bedöms inte påverka planförslaget, eftersom denna fråga hanteras i detaljutformningen.

Sammanfattningsvis kan planprogramförslaget inte i sig lösa parkeringsfrågan. Samtidigt bedöms planprogrammet inte utgöra ett hinder för alternativa parkeringslösningar vid antagande. Dessa frågor kommer att hanteras i detaljplanerings- och projekteringskedena. En viss flexibilitet bör främjas i detaljplanearbetet för att möta framtida behov.

Figur 4: Delprojektet för upprustningen av Östra Kanalgränd bör förlängas och kopplas samman med Brunnsbusgatan för att binda ihop stadskärnan med det nya hotellet och strandparken längs kanalen.

6 Nybrogatan

Projektet att rusta upp Nybrogatan pågår just nu med planerad leverans 2028. Nybrogatans omgestaltning bedöms inte påverka planprogramförslaget.

6.1 Bedömning

Upprustningen av Nybrogatan bedöms inte påverka genomförandet av visionen i planprogrammet. Förbättringar i gång- och cykelinfrastrukturen kommer att gynna visionens intentioner och bidra till en positiv helhet där det blir mer attraktivt att välja ett hållbart resande. Eventuella justeringar i korsningen Skeppsbron–Nybrogatan kan behövas i framtiden, beroende på resultatet av detaljprojekteringen av stråket. Arbetet med Nybrogatan stödjer de prioriterade inriktningar som lyfts i visionen för Skeppsbron – framför allt människan och rörelse.

Hänsyn till övergången mellan Nya Nybron och Nybrogatan samt vidare till Skeppsbron, avseende både gestaltning och trafiklösningar, bör prioriteras vid genomförandet av visionen.

Figur 5: Korsning Nybrogatan-Skeppsbron.

7 Totalförsvarets behov

Totalförsvarets behov har fått större utrymme och ökad betydelse i såväl nationell som kommunal samhällsplanering sedan planprogramförslaget togs fram, till följd av det rådande säkerhetsläget. Planprogramområdet omfattas inte av riksintresse för totalförsvaret, men ligger inom Försvarsmaktens remiss av den 1 december 2025 avseende ”förslag till nytt område av betydelse” (TM0108 Härnösands hamn), enligt 3 kap. 9 § miljöbalken. Påverkansområdet avser ytor där verksamhet, exempelvis fartygsrörelser, behöver kunna bedrivas utan hinder för försvaret. Åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen ska undvikas.

7.1 Bakgrund

Försvarsmakten utökar sin verksamhet i Härnösand och totalförsvarets behov lyfts i ett flertal ärenden, exempelvis i detaljplanen för Hamparken, del av ÖN 2:52 (som behandlas i ett separat stycke), Fortifikationsverkets förvärv av mark intill Sälsten samt Försvarsmaktens remiss avseende ”förslag till nytt område av betydelse” (TM0108 Härnösands hamn), enligt 3 kap. 9 § miljöbalken. Remissen skickades ut den 1 december 2025 och besvarades av Härnösands kommun.

Planprogramområdet omfattas inte av riksintresse för totalförsvaret, men enligt förslaget till nytt område av betydelse berörs den nordligaste delen av planprogramområdet. Samtidigt har hela Skeppsbron, med tillhörande kajområden och trafikfunktioner, betydelse för Försvarsmakten och totalförsvaret. I delstrategin att utveckla platser för båtliv nämns Försvarsmakten i den sista meningen:

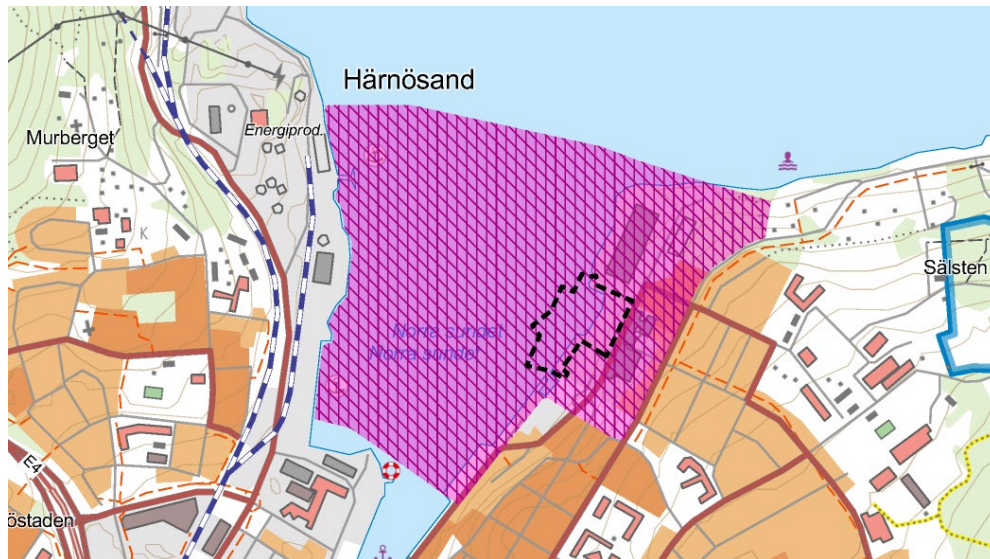
Vissa hamnmiljöer och kajer kontrolleras av Försvarsmakten eller andra aktörer och de måste få fortsätta bedrivna sina verksamheter där.

Påverkansområdet (se figur 6) avser ytor där verksamhet, exempelvis fartygsrörelser, behöver kunna ske utan hinder för försvaret. Åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen ska undvikas, såsom:

- Hinder och fasta anläggningar (både över, på eller under vattnet) som begränsar fartygsrörelser och basverksamhet.
- Förändringar i infrastruktur (ex. vägar) i närområdet som på något sätt påverkar möjligheterna att transportera fordon, materiel eller personal till hamnen och dess närområden.
- Införandet av begränsningar så som områdesskydd som på något sätt förändrar möjligheterna till användning av hamnen.
- Tekniska system som påverkar samband och bevakningssystem.
- Förändringar eller avveckling av delar av (eller hela) hamnen.

Kommunens remissvar följer det tydliga ställningstagande som kommer till uttryck i Översiktsplan 2040. Översiktsplanen anger att mark- och vattenområden som är av betydelse för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka försvarsintresset. Vid avvägningar mellan olika ändamål ska, enligt översiktsplanen, försvarsintresset ges företräde.

Inom påverkansområdet för riksintresse för totalförsvaret får verksamheter således inte etableras eller utformas på ett sätt som riskerar att negativt påverka totalförsvarets användning av området. Enligt 9 kap. 36 § plan- och bygglagen (PBL) gäller dessutom utökad lovplikt inom eller i anslutning till riksintresseområden för totalförsvarets anläggningar, vilket innebär att vissa åtgärder som annars är lovbeFriade kan kräva bygglov. Detta kan påverka de framtida boende i det planerade bostadsområde vid Sälstens udde.

Figur 6: Förslag till nytt område av betydelse (Försvarmakten 2025-12-02).

7.2 Bedömning

Planprogramförslaget bedöms inte utgöra något hinder för Försvarmaktens behov eller för en framtida etablering av utökad verksamhet. Vidare kan ökade investeringar i infrastrukturens bärighet och tekniska funktioner gynna Försvarmaktens behov. Allmänhetens tillgång till ett sammanhängande stråk från stadskärnan till Sälsten bedöms inte påverkas av Försvarmaktens utveckling. Kommunen bedömer att möjligheterna till samexistens inom planområdet är goda.

I genomförandefasen av planprogrammets delprojekt bör hänsyn tas till Försvarmaktens intressen. Exempel på detta är att säkerställa framkomlighet för Försvarmaktens fordon samt att undvika hinder som begränsar möjligheten att använda hamnen. Inom påverkansområdet för riksintresset för totalförsvaret får verksamheter inte etableras på ett sätt som riskerar att påverka totalförsvarets användning negativt. Planprogrammet föreslår inga känsliga verksamheter inom området, utan enbart matserveringsverksamhet och möjligheter till utökad båtverksamhet. Kommunen bedömer att Försvarmaktens eventuellt utökade verksamhet inte utgör något hinder för den planerade bostadsutvecklingen inom området, men är samtidigt medveten om en eventuell utökad lovplikt.

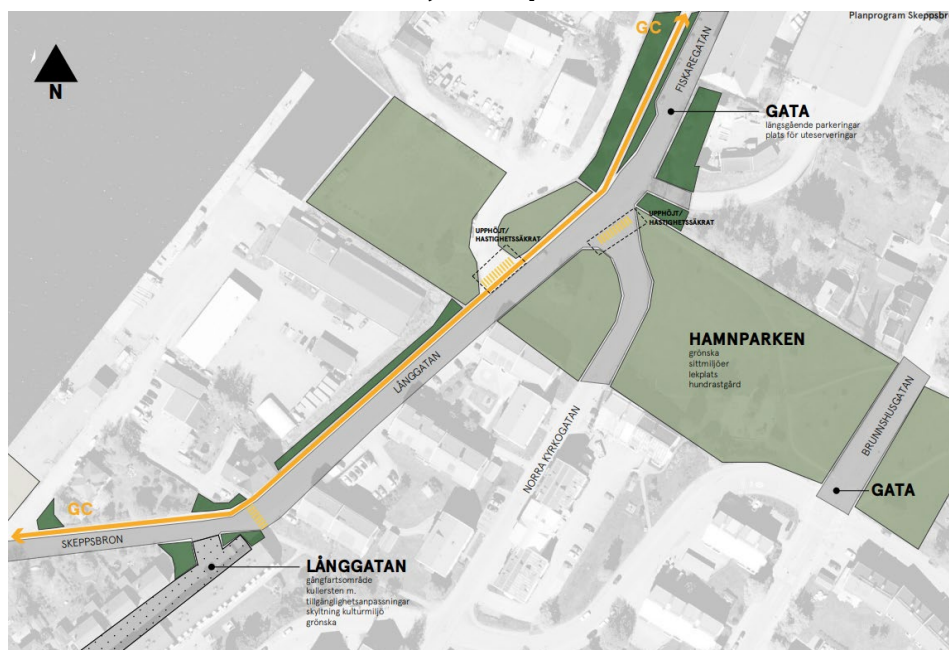
Kommunen har samrådsskyldighet med Försvarmakten om en detaljplan kan antas påverka totalförsvarets intressen. Dialog i projekteringskedet för

de olika delprojekten bedöms dock vara viktig för att säkerställa att hänsyn tas till Försvarsmaktens behov.

8 Detaljplan för Hamnparken, del av ÖN 2:52

Hamnparken har pekats ut som en viktig grönyta längs Skeppsbron. Grönytan är idag underutnyttjad av allmänheten, samtidigt som boende i närområdet bedöms ha brist på tillgång till nära och kvalitativa parker. Visionen om att rusta upp parken bedöms inte påverkas av det detaljplanearbete som har påbörjats i syfte att tillgodose Försvarmaktens behov samt möjliggöra etablering av andra typer av verksamheter. Detaljplanen inkluderar även en del av Fiskaregatan med avsikt att skapa utrymme för utveckling av gång- och cykelstråk i enlighet med visionen som presenteras i planprogrammet (Detaljplan för Hamnparken, del av ÖN 2:52).

8.1 Visionen för delområdet, Hamnparken

Figur 7: Visionen för delområdet, Hamnparken.

Att utveckla Hamnparkens utbud och tillgänglighet pekats ut som ett strategiskt projekt i planprogramförslaget. Visionen för Hamnparken beskrivs nedan:

Hamnparken är en park som ger många människor nära tillgång till grönska i vardagen. Det finns få parker i nära anslutning vilket ställer höga krav på Hamnparken. Den är idag svår att nyttja genom sin kraftiga lutning. Planprogrammet föreslår att parken gestaltas på ett sätt som gör den mer tillgänglig genom till exempel gradänger som planar ut delar av området. Det skapar plats för olika sittmiljöer, planteringar, ytor för picknick, spontanlek och anlagda lekytor. Genom att förändra markens höjder och lutningar kan även dagvatten fördröjas. I samband med upprustningen av parken ska även utredas möjlighet och behov av en hundrastgård i Hamnparkens västra del. Önskemål om hundrastgård har inkommit under samrådet och i tidigare medborgarförslag.

Parken är en viktig del i Härnösands gröna infrastruktur varför ekosystemtjänster som skugga, dagvattenhantering, biologisk mångfald och boplatser för insekter och djur bör planeras in när parken görs om.

8.2 Bakgrund till detaljplanen för Hamnparken, del av ÖN 2:52

Figur 8. Karta över området. Där planområdets läge är markerat.

I dagsläget pågår ett planarbete för att utreda möjligheterna att skapa ny kvartersmark med huvudanvändning för försvarsanläggning. Detta omfattar anläggningar och funktioner kopplade till det militära och civila försvaret, exempelvis garage, verkstäder, skyddsrum m.m. Planen reglerar även verksamheter. Dessa kombineras i syfte att säkerställa mark för den långsiktiga utvecklingen av totalförsvarets behov samt för att möjliggöra etablering av andra typer av verksamheter. Inom området planeras en inhägnad, hårdgjord yta med en carport.

Planen skapar även förutsättningar för anläggande av gång- och cykelväg genom breddning av befintligt gatuområde. Planområdet är avgränsat till Hamnparkens västra del, inklusive gatukorsningen Långgatan, Fiskaregatan, Matrosgatan och Norra Kyrkogatan.

Samhällsnämnden beslutade att påbörja planarbetet 2025-06-18. Då nuvarande markanvändning i gällande detaljplan och översiktsplan är utpekad som park och mångfunktionell bebyggelse, prövas en ny detaljplan för att anpassa markanvändningen till förändrade behov och förutsättningar.

Planförslaget bedöms avvika från både gällande detaljplan och översiktsplan, och detaljplanarbetet kommer därför att hanteras med ett utökad förfarande enligt plan- och bygglagen (2010:900).900). I gällande översiktsplan, antagen av kommunfullmäktige den 26 september 2022 i § 79, redovisas två markanvändningar för området, parkmark samt mångfunktionell bebyggelseyta.

Park:

Grönstrukturen ska enligt översiktsplanen prioriteras i lika hög grad som bebyggelsestrukturen. Parker ska utvecklas och bevaras med hög kvalitet och upplevelsevärde.

Mångfunktionell bebyggelse:

Områden för mångfunktionell bebyggelse ska främja en blandning av småskalig handel, service, kontor och bostäder. Vid utveckling ska grönområden värnas och komplettera befintlig bebyggelse.

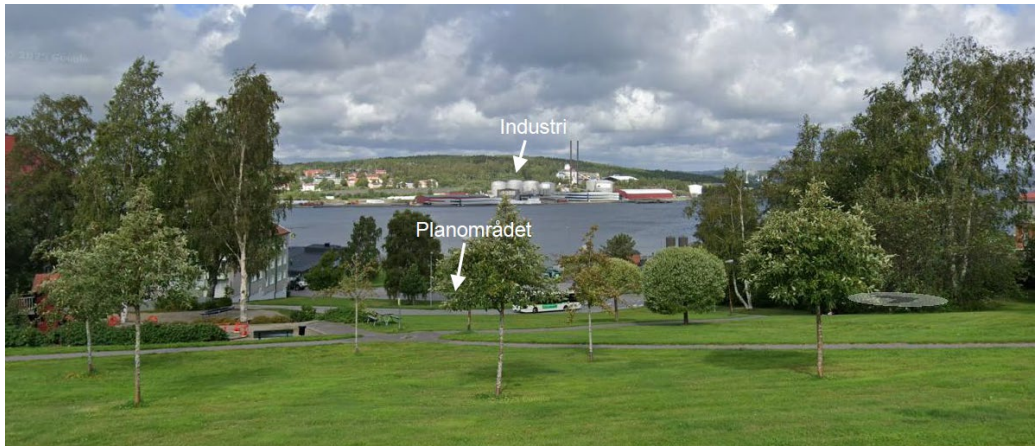
Utöver dessa markanvändningar beskriver översiktsplanen att totalförsvarets intressen ska beaktas särskilt vid planläggning. Även om området inte omfattas av ett riksintresse, sägs i översiktsplanen att mark- och vattenområden som är viktiga för totalförsvaret ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka försvarsintresset. Vid avvägningar mellan olika ändamål ska försvarsintresset ges företräde.

Eftersom markområdet planeras att förvärvas av Fortifikationsverket och nyttjas för försvarsändamål, ligger planförslaget i linje med översiktsplanens riktlinjer vad gäller stöd till totalförsvaret.

8.3 Bedömning

Härnösands kommun har gjort bedömningen att försvarsintresset ska ges företräde i det här fallet. Samtidigt bedöms Hamnparkens vistelsekvaliteter närmast vattnet vara låga. Grönytan består mestadels av sly och gräsmatta samt används huvudsakligen som uppslagsyta och parkering. Ytan är inklämd mellan två industrifastigheter med staket, vilket gör att den har ett lågt upplevelsevärde, och även vid en upprustning skulle det vara svårt att göra just denna avgränsade yta attraktiv. Därmed bedöms planarbetet och framtida byggnation på Hamnparkens nedersta del vara av mindre betydelse för möjligheten att genomföra planprogrammets vision. Däremot utgår möjligheten att utreda och eventuellt uppföra en hundrastgård i Hamnparkens västra del, vilket efterfrågades under samrådet.

Vikten av kvalitetshöjande åtgärder för den återstående delen av Hamnparken blir allt mer aktuell efter försvarets förväntade etablering i parkens västra del. När mängden grönyta för närboende och ekosystemtjänster minskar blir planprogrammets förslag ännu viktigare. Antalet grönyta minskas med cirka 3 000m² (0,3 hektar). Markens förutsättningar ger goda möjligheter att skapa ytor med utsikt över vattnet trots försvarsetableringen. Investeringar i grönska längs gränsen mot försvarsetableringen är nödvändiga för att uppnå planprogrammets vision om att skapa ett attraktivt stråk för Härnösand.

Figur 9: Utsikt från Hamnparken mot vattnet och fastlandet.

Figur 10: Hamnparkens ytor.

9 Sälstens udde

Sälstens udde är den nordligaste delen av planprogramområdet och utgör ett viktigt mål i slutet av stråket. Sedan planprogramförslaget togs fram har en detaljplan för bostäder antagits och vunnit laga kraft. Samtidigt pågår ett arbete med att ta fram en ny detaljplan för fastigheterna Motorn 1 och Motorn 6.

9.1 Visionen för delområdet, Sälstens udde

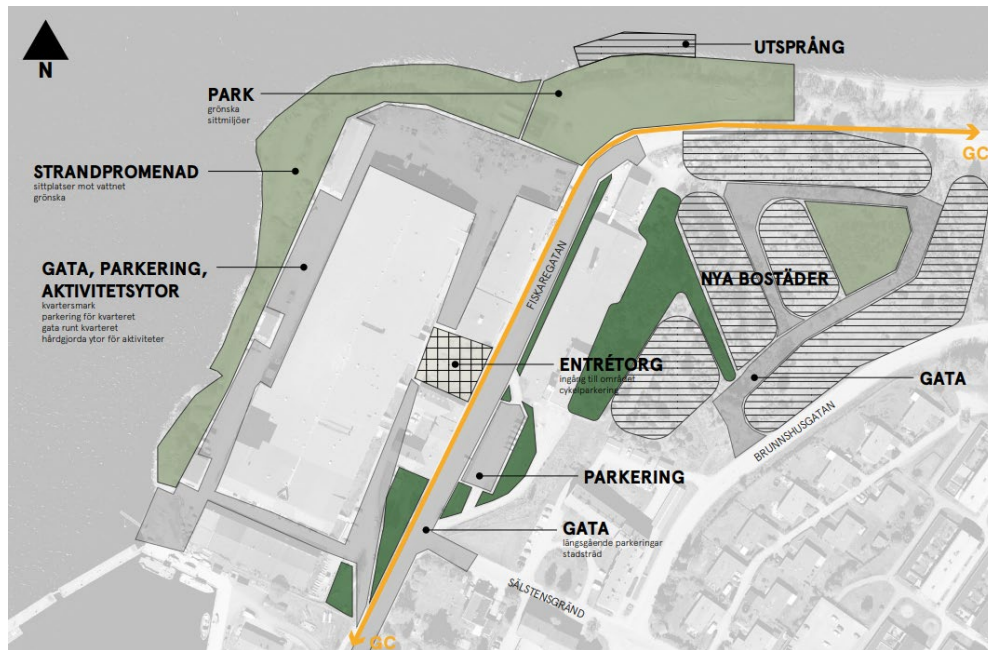
Att utveckla Sälstens udde lyfts fram i två centrala strategiska projekt i planprogramförslaget. Det första är att skapa en tydlig igenkänning och sammanhållen grön koppling mellan centrum och Sälsten. Det andra är att utveckla området vid Hernöverken och Sälstens udde med bostäder, aktiviteter och offentliga platser längs vattnet. Visionen för Hamnparken beskrivs nedan:

Det pågår ett detaljplanearbete på Sälstens udde och ett nytt bostadsområde planeras att byggas i området. Huruvida kommunen ska lösa in delar av marken är inte helt bestämt ännu. Förslagsvis köper kommunen vägområdet vid Fiskaregatan där GC-vägen sträcker sig vidare ut mot Sälstens badplats samt själva udden som börjar i änden av Fiskaregatan. Udden planeras bli park med varierande sittmöjligheter med utsikt över havet. Det är viktigt att siktlinjen från gatan ut mot havet framhävs och förstärks när den nya parken skapas. Platsen är utsatt för vind och möjligheten till lä behöver tas i beaktande när parken planeras, både när det gäller vilka växter som är lämpliga och hur sittmiljöerna placeras.

Möjligheten att bygga ett utsprång över havet har ritats in i förslaget. På grund av det utsatta läget under vintern är det svårt att skapa förankring ner i marken för bryggor och liknande. Utsprång kan ge stora mervärden och skapa vattenkontakt och gynna rörelsen och dragningskraften längs stråket.

Kommunen ser positivt på att fastighetsägare gör stråket längs vattnet bakom Hernöverken tillgängligt för allmänheten. Förslagsvis med en strandpromenad med sittplatser med möjlighet till utblickar. Kommunen uppmantrar också fastighetsägare att göra kvartersmarken kring före detta Hernöverken tillgänglig för allmänheten, både genom att verksamheterna kan ta plats ute på gatan och att aktiviteter utomhus görs möjliga.

Busshållplatsen i området ska uppgraderas till en högre standard för att uppmantra till fler hållbara resor. Det är viktigt i planeringen att verka för goda möjligheter att ta sig till och från busshållplats. Parkeringsplatser i området fördelas längs gatan och på en utpekad parkeringsplats. Fiskaregatan förses med gatuträd som strukturerar upp och smalnar av gatan. Träden leder naturligt flödet mot havet.

Figur 11: Visionen för delområdet, Sälstens udde.

Sälstens udde har, tillsammans med Sälstens havsbad, även pekats ut som ett utredningsområde för kallbadhus och bastu i planprogrammet. Detta lyfts också fram som ett strategiskt projekt i planprogramförslaget.

9.2 Bakgrund till detaljplanearbete inom delområdet

Under framtagandet av planprogrammet pågick två parallella planprocesser i planprogramområdets nordligaste del: en detaljplan för bostadsändamål för fastigheten Motorn 5 och en del av fastigheten Motorn 1 (Plan 522), samt en detaljplan som syftade till att skapa möjligheter för en bredare användning av fastigheten Motorn 6 och en del av fastigheten Motorn 1 (Hernöverken och den nordligaste delen av Fiskaregatan). Planen för bostadsändamål har antagits, medan detaljplanen för Hernöverken och Fiskaregatan fortfarande är under arbete.

9.2.1 Detaljplan för Motorn 5 och en del av Motorn 1 (Plan 522)

Planarbetet påbörjades under våren 2019 och antogs av Samhällsnämnden i juni 2022. Detaljplanen överklagades och, efter en flerårig process, vann den laga kraft i maj 2025.

Planen möjliggör bostäder men syftar också till att säkerställa allmänhetens tillgång till området genom att skapa ett attraktivt grönområde samt ett sammanhängande gång- och cykelstråk som kan kopplas ihop med centrum. Området ligger intill Sälstens havsbad och Hernöverken. Planens huvuddrag beskrivs nedan:

Planen möjliggör byggnation av bostadsbebyggelse. Planförslaget ska vara hållbart och flexibelt och möjliggör för flera olika typer av bebyggelse. Detta för att kunna anpassas även till framtida efterfrågan på bostäder och att detaljplanen ska hålla längre över tid. Planområdet ligger vid ett viktigt geografiskt stråk där kommunen tillsammans med fler intressenter arbetar för att förstärka länken mellan Härnösands centrum och Sälstens naturområde. Inom detta område pågår fler detaljplaneprocesser parallellt med detta planförslag. Udden invid bostadsområdet ska vidare vara ett

attraktivt grönområde som ska vara tillgängligt för allmänheten och för närboende i området. Stråket vid vattnet ska möjliggöra för gång- och cykel för allmänheten.

Figur 12: Detaljplan för Motorn 5 och en del av Motorn 1 (Plan 522).

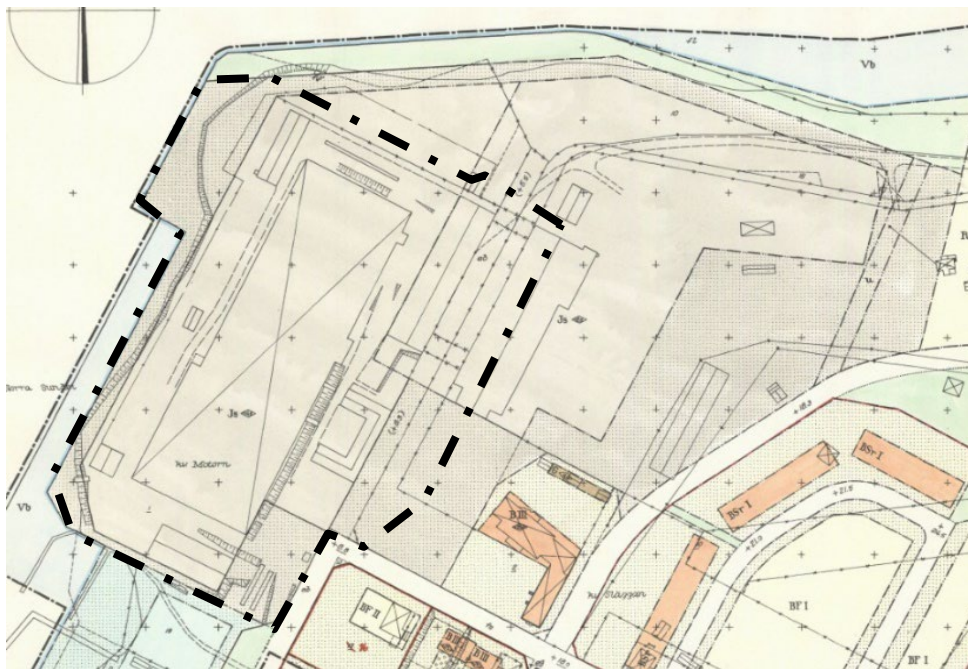
9.2.2 Detaljplan för Motorn 6 och en del av Motorn 1

Samhällsnämnden beslutade i april 2020 att planarbetet för fastigheten Motorn 6 samt en del av fastigheten Motorn 1 kunde påbörjas. Planarbetet pågår fortfarande och har ännu inte varit ute på samråd.

Syftet med den nya detaljplan som nu tas fram är att möjliggöra en bredare användning av fastigheterna. I dag finns en detaljplan (plan 214) som anger industri (J) som användning. Syftet med den nya detaljplanen är att ändra användningsbestämmelserna för att skapa större flexibilitet, till exempel möjliggöra lättare industriverksamheter, kontor, fritidsändamål samt att undersöka möjligheten att etablera ett café i området. I det pågående arbetet utreds områdets kulturhistoriska värden samt hur Fiskaregatan kan planläggas som allmän plats, GATA, för att säkerställa allmänhetens tillgång till Sälstens udde och bidra till kommunens mål om att skapa sammanhängande gång- och cykelstråk i tätorten.

Figur 13: Planområdet för det pågående planarbetet omfattar fastigheten Motorn 6 samt del av fastigheten Motorn 1.

Figur 14: Gällande detaljplan (antagen i kommunfullmäktige 1970-12-15,) anger bestämmelse för industriändamål. Genomförandetiden har gått ut.

9.3 Bedömning

För att visionen för Sälstens udde ska kunna fullföljas behöver markägandefrågorna klargöras i dialog med Samhällsförvaltningens teknikavdelning samt kommunens mark- och exploateringshandläggare. Detta bör ske i samband med den pågående planprocessen för Motorn 6 och del av de tillänkta ytorna för allmänheten genomförs.

För att visionen för Sälstens udde ska kunna fullföljas behöver markägandefrågorna rörande de tilltänkta allmänna ytorna klarläggas i dialog med Samhällsförvaltningens teknikavdelning samt kommunens mark- och exploateringshandläggare. Detta arbete bör samordnas med den pågående planprocessen för Motorn 6 och del av Motorn 1.

Bedömningen är att visionen behöver realiseras för att säkerställa allmänhetens tillgång till vattnet och möjliggöra ett sammanhängande stråk från centrum till Sälstens havsbad. Samtidigt skapas förutsättningar för området att utvecklas till en attraktiv boendemiljö för både nya och befintliga boende, liksom för Hernöverkens utåtriktade verksamheter.

Antagandet av detaljplanen för bostadsändamål bedöms inte påverka planprogramförslaget, då hänsyn till detta togs redan under framtagandet av programmet. Däremot har det sedan tidigare identifierats en risk för att besökare kan uppleva att de rör sig på privat mark eller in på privata tomter om inte ett kommunalt övertagande och en upprustning av de avsedda allmänna ytorna genomförs.

10 Byggrätter

Att tillföra ny bebyggelse samt möjliggöra utveckling av befintlig bebyggelse och befintliga byggrätter är en central del av planprogrammet. Sedan planprogrammets framtagande har byggrätten intill Nybron utgått för att möjliggöra uppförandet av en ny bro som bättre möter dagens behov.

10.1 Visionen för nya byggrätter längs Skeppsbron

Bebyggelse pekas ut som en prioriterad inriktning i planprogrammet – Ny och befintlig bebyggelse ska bidra till ett rikt stadsliv och goda livsmiljöer. Under denna inriktning finns 4 delstrategier som är fortsättningsvis aktuella. De 4 delstrategierna är:

- Bevara befintlig bebyggelse och kulturvärden

Byggnaderna längs Skeppsbron har höga kulturvärden och speglar olika tidsperioder och årsringar i vår historia. Befintlig bebyggelse måste tas om hand och fastighetsägare ska ges kunskap och utbildning om hur det sker på bästa sätt. Rådgivning, inspiration och stöttning behövs från kommunen i planerings- och bygglovsprocesser. Befintliga kulturmiljöer ska skyddas vid upprättandet eller ändring av detaljplaner. Hela Långgatan, delar av Skeppsbron och Hernöverkens tegelarkitektur bör skyddas med q, k och r bestämmelser.

- Skapa nya levande bottenvåningar samt utveckla befintliga

Vid utveckling av fastigheter ska kommunen tillsammans med fastighetsägare verka för att öppna upp slutna bottenvåningar och skapa förutsättningar för stadsliv. Gatan ska finnas tillgänglig för exempelvis uteserveringar, parker och annat som gynnar olika aktörers verksamhet.

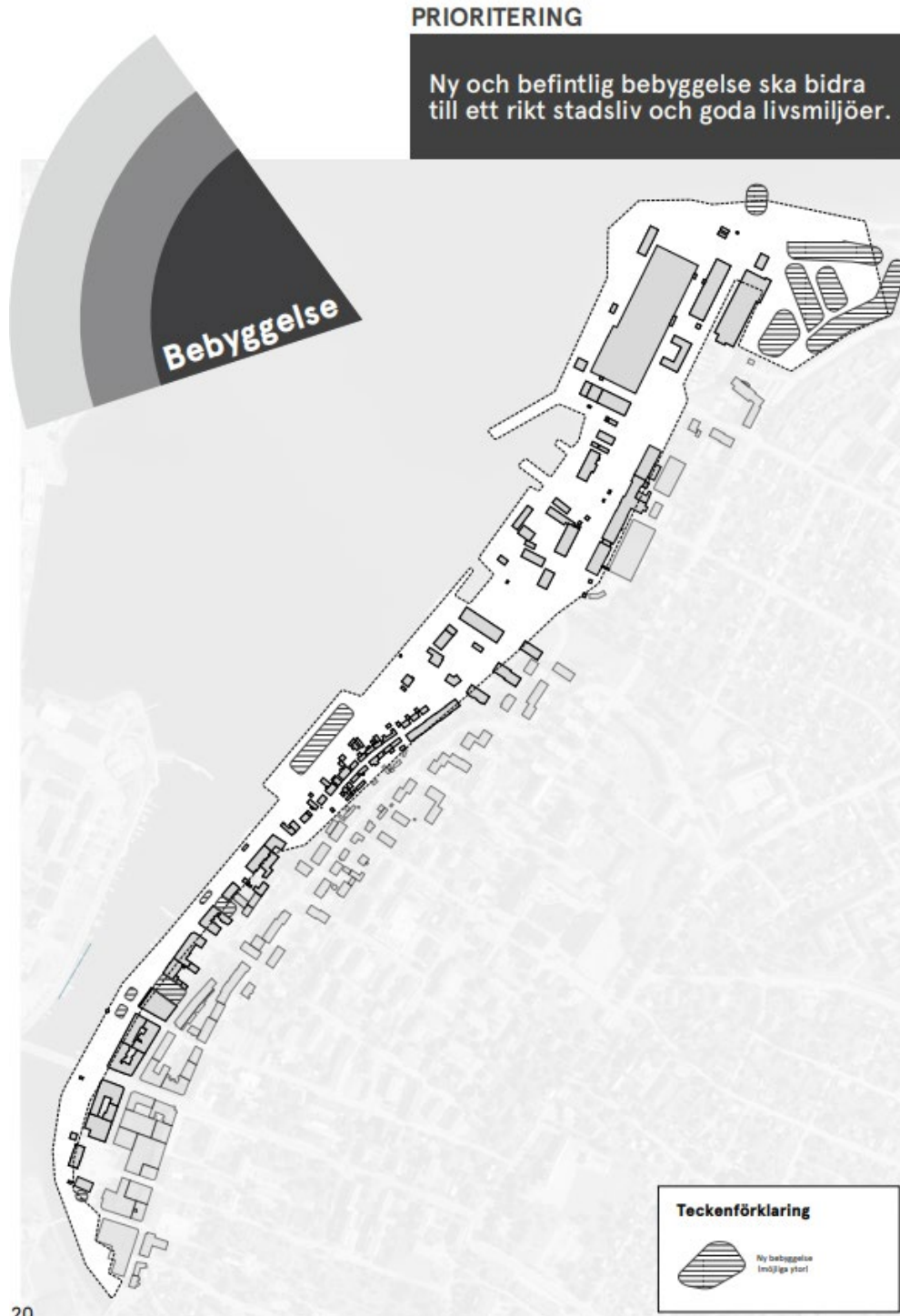
- Varsam utveckling och höga krav på gestaltning och byggteknik vid nybyggnation

Vid ny- och ombyggnation längs hela stråket och specifikt i lucktomterna, på Utsprångskajen och vid byggandet av nya restauranger ska stor hänsyn tas till riksintresset för kulturmiljö vad gäller bygnadshöjd, volym och relationen till omkringliggande bebyggelse. För stråket ska högkvalitativ arkitektur uppföras med varsamhet för Skeppsbrons kulturhistoriska värden samtidigt som ny bebyggelse ska få uttrycka sin samtid och skapa en ny årsring. Kravet på god gestaltning gäller allt från nya hus till elstationer, uteserveringar och busskurer. Befintliga byggnader, material och strukturer ska användas där det går. Kommunen vill möjliggöra för att fylla gamla magasinsbyggnader och fabrikslokaler med nytt innehåll

- Utveckla plats för kallbadhus och bastu

Det finns en stor vilja från invånare att Skeppsbron i framtiden ska innefatta en plats för kallbadhus och bastu för allmänheten. Kallbadhus har tidigare funnits bland annat på Sälstens badplats utanför Villa Fridhem samt på Norra Mellanholmen mot Nattviken. Kallbadhus och bastu har en stor attraktionskraft både för invånare samt besökare och skapar en ny målpunkt längs med sträckan. Det finns möjlighet att skapa en ny mötesplats som saknas i staden. Exakt lokalisering är inte utredd men planprogrammet föreslår att Sälstens udde eller Sälstens badplats utreds. Det är viktigt med

höga gestaltningsambitioner för ett kallbadhus och bastu vilket i sin tur kan förstärka Härnösands maritima identitet.

Figur 15: Möjliga ytor för ny bebyggelse längs med stråket.

Utifrån inriktningen och delstrategierna har ett antal visionära byggrätter placerats ut längs stråket, tillsammans med befintliga byggrätter som redan är detaljplanerade och redo för utveckling. Syftet är att ge en bild av hur bebyggelse kan bidra till stadslivet. I nästkommande steg är det av stor vikt att utreda byggnadernas storlek och gestaltning. För att uppnå visionen om

ett ökat stadsliv är det viktigt att näringsidkare ges förutsättningar att bedriva ekonomiskt hållbara verksamheter längs Skeppsbron.

10.2 Detaljplan för fastigheten Resan 1 och del av Ön 2:52 (Nybron)

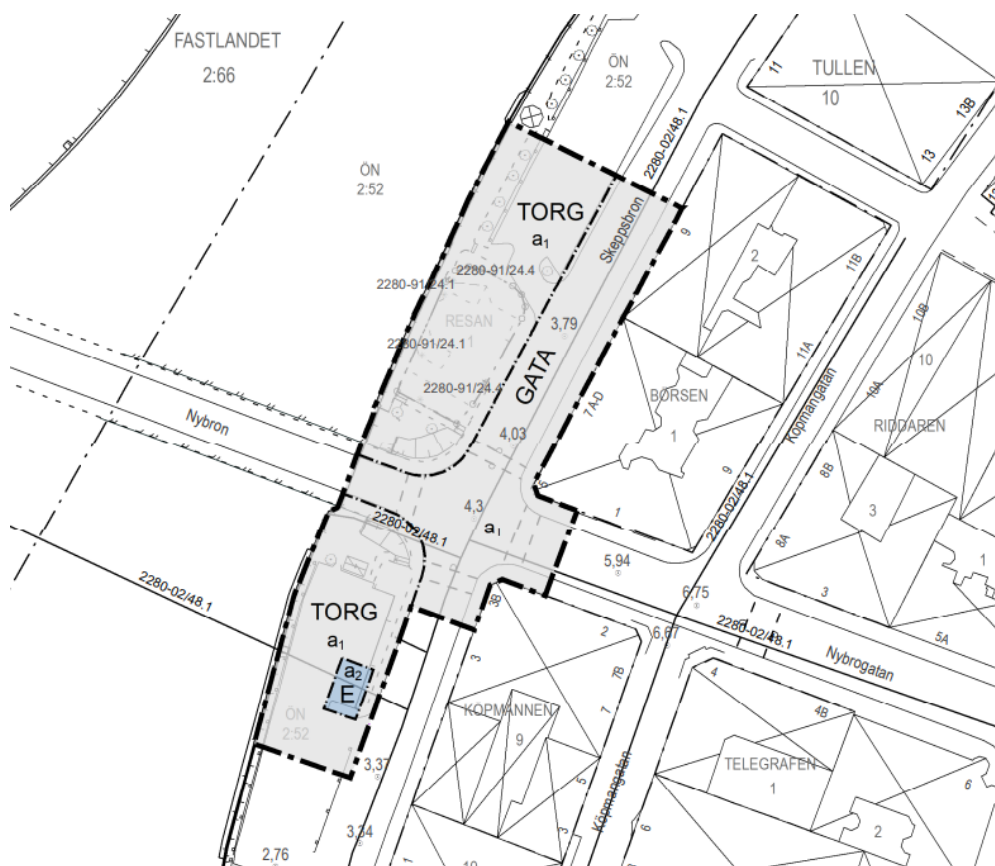
Efter att planprogramförslaget togs fram har en ny detaljplan (plan 521) upprättats för fastigheten Resan 1 och del av fastigheten Ön 2:52. Planarbetet inleddes under våren 2024, antogs av samhällsnämnden den 27 maj 2025 och fick laga kraft den 17 juni 2025. Syftet med planen är att:

möjliggöra anslutning för en gång- och cykelväg och gång- och cykeltunnel i samband med den planerade ombyggnationen av Nybron. Denna ska knyta samman staden över sundet, samt vidare längs kajstråket Skeppsbron.

Planen syftar även till att skapa möjlighet till utveckling av Nybrokajen för attraktiva torgområden samt säkerställa tekniska anläggningar.

Detaljplanen syftar vidare till att skapa ett sammanhängande och robust gång- och cykelnät som främjar en god stadsutveckling och bidrar till ett hållbart resande.

En konsekvens av detaljplanens framtagande är att byggrätten för tidigare serveringsändamål försvann till följd av planläggningen. Detaljplanen möjliggör för verksamheter som ingår i användningen torg. Användningen TORG syftar till att möjliggöra för ett flexibelt nyttjande av området i form av exempelvis gång- och cykelväg, parkering, grönytor, dagvattenhantering samt exempelvis kiosker, torghandel, toaletter med mera.

Figur 16: Detaljplan för fastigheten Resan 1 och del av Ön 2:52.

10.3 Bedömning

I planprogramförslaget har ett antal möjliga områden för byggrätter placerats ut. Det bedöms inte vara nödvändigt att ändra planprogramförslaget, eftersom det utgör ett visionärt underlag. Byggnaders storlek och gestaltning, liksom hänsyn till framtida verksamheters behov, bör utredas i nästkommande steg i genomförandefasen.

Antagandet av en ny detaljplan för Resan 1 och del av Ön 2:52 (Nybron), i syfte att möjliggöra trafiklösningar i anslutning till den nya Nybron, samt borttagandet av den tidigare byggrätten för servering, bedömdes vara nödvändigt. Samtidigt förstärker denna åtgärd behovet av planläggning för nya byggrätter som ersättning. Flexibilitet i hur kajstråket kan komma att användas bör finnas för att möta framtida behov. Lösningar och ställningstaganden som togs fram inom ramen för detaljplanearbetet kan vara till hjälp vid planläggning av resterande delar av kajområdet.

Försvarsmaktens behov behandlas i ett annat avsnitt och bedöms inte utgöra något hinder för utvecklingen av befintliga bostadsbyggrätter

11 Sammanfattning

Samhällsförvaltningen har genomfört en aktualitetskontroll av planprogrammet för Skeppsbron med anledning av att programmet varit vilande i väntan på en parkeringsutredning samt på grund av nya plan- och infrastrukturprojekt i området. Slutsatsen är att planprogrammet fortsatt är aktuellt, genomförbart och visionärt och kan antas utan förändringar, med beaktande av de förtydliganden som framkommit.

Planprogrammets vision – med fokus på identitet, människan, bebyggelse, grönska och rörelse – bedöms fortfarande vara relevant och fungera som ett stabilt ramverk för fortsatt detaljplanering och projektering.

Den genomförda parkeringsutredningen visar att parkeringstillgängligheten i centrala Härnösand är god och att det inte råder faktisk brist på parkeringsplatser. Utmaningen ligger i nyttjandet av parkeringar. Införandet av parkeringsavgifter i februari 2026 bedöms bidra positivt genom att prioritera korttidsparkering, frigöra attraktiva ytor i centrum och stödja stadsliv och handel. Planprogrammet kan inte ensamt lösa parkeringsfrågan, men utgör inte heller ett hinder för framtida lösningar.

Flera pågående och beslutade projekt bedöms sammantaget stärka planprogrammets intentioner:

- Upprustningen av Utsprångskajen är central för att stärka Skeppsbrons hamnkarakter. Trots ökade behov av kajförstärkning bedöms visionen vara genomförbar.
- Nya Nybron och den tillhörande gång- och cykeltunneln förbättrar stråkets kontinuitet och stödjer hållbara transporter.
- Upprustningen av Nybrogatan bidrar till bättre gång- och cykelmiljöer utan att påverka planprogrammets innehåll.

Samtidigt bör Östra Kanalgratan kopplas samman med Brunnsbusgatan för att stärka tillgängligheten mellan centrum, hotellet och strandparken.

Totalförsvarets ökade närvaro och behov har fått större betydelse sedan planprogrammet togs fram. Planprogrammet bedöms dock inte hindra Forsvarsmaktens verksamhet och goda möjligheter till samexistens finns, förutsatt att hänsyn tas i kommande plan- och projekteringskedan.

När det gäller Hamnparken bedöms planprogrammets vision fortsatt relevant, även om delar av parken tas i anspråk för försvarsändamål. Detta förstärker snarare behovet av kvalitativa gröna miljöer längs stråket. För Sälstens udde gäller att visionen kan fullföljas, men att markägandefrågor behöver lösas för att säkerställa allmänhetens tillgång och ett sammanhängande stråk till Sälstens havsbad.

Sammanfattningsvis konstateras att planprogrammet för Skeppsbron fortsatt är ett ändamålsenligt och aktuellt visionsdokument. Det ger god vägledning för den fortsatta stadsutvecklingen och bör ligga till grund för kommande detaljplanering, med flexibilitet för framtida behov och förutsättningar.

Aktualitetskontroll - Planprogram Skeppsbron

SAM-2020-2735

Samhällsförvaltningen, Härnösands kommun

Michael Mallinder-MacLeod, arkitekt MSA

michael.mallinder-macleod@harnosand.se

Härnösands
kommun